

SPIS TREŚCI

BIOGRAMY AUTORÓW	11
WPROWADZENIE	17

MAKROPSYCHOLOGIA CZYLI PSYCHOLOGIA ZMIANY SPOŁECZNEJ:

SZKIC OSOBISTY <i>Janusz Czapiński</i>	23
1.1. Wstęp	23
1.2. Niekliniczne wskaźniki zdrowia psychicznego Polaków w okresie transformacji systemowej	26
1.2.1. Wola życia	27
1.2.2. Ogólny dobrostan subiektywny	27
1.2.3. Zadowolenie z poszczególnych dziedzin i aspektów życia	29
1.3. Uziemienie polskiej duszy	31
1.3.1. Transformacja czy kultura?	31
1.3.2. Efekt uziemienia a cebulowa teoria szczęścia	39
1.4. Teoria niewdzięczności społecznej	42
1.4.1. Czy każda władza traci poparcie społeczne?	43
1.4.2. Kto obarcza władzę odpowiedzialnością za własne życie?	45
1.5. Zakończenie	48

POTOCZNE ROZUMIENIE MORALNOŚCI *Bogdan Wojciszke, Wiesław Baryła*

2.1. Wprowadzenie	49
2.2. Hipoteza pięciu kodów etycznych	52
2.3. Psychologiczna realność pięciu etyk	55
2.4. Etyka godności a etyka produktywności	63

WPŁYW TELEWIZJI NA POSTAWY I DECYZJE WYBORCZE ORAZ JEJ PERCEPCJA

<i>Krystyna Skarżyńska</i>	67
3.1. Psychologiczne mechanizmy wpływu	67
3.2. Percepcja wpływu telewizji: telewizja działa na innych, nie na mnie – czyli efekt trzeciej osoby	72
3.3. Badania własne: postrzegany wpływ polskiej telewizji na decyzje	74
3.4. Omówienie wyników: telewizja wpływa na osoby odmienne niż my	79

DAJ CZY WYPRACUJ? SZEŚCIENNY MODEL AKTYWNOŚCI <i>Maria Lewicka</i>	83
4.1. O roszczeniowości	83
4.1.1. Obiektywny vs. subiektywny wymiar roszczeniowości	84
4.1.2. Roszczeniowość jako syndrom postaw	85
4.2. Możliwości vs. obligacje jako wymiar psychologiczny	87
4.2.1. Obligacje vs. możliwości w procesach kategoryzacji społecznej	88
4.2.2. Teoria polaryzacji ideologicznej Silvana Tomkinsa	90
4.2.3. Promowanie vs. zapobieganie	91
4.2.4. Mechanizmy kontroli i zaangażowania	92
4.3. Sześcienny model aktywności	95
4.3.1. Podstawowe wymiary aktywności	95
4.3.2. Wymagać czy zrobić samemu? Analiza użyteczności zachowań	97
4.3.3. W stronę większej komplikacji modelu	101
HIPERULEGŁOŚĆ <i>Dariusz Doliński</i>	103
5.1. Czym jest hiperuległość?	103
5.2. Syndrom sztokholmski	104
5.3. Syndrom maltretowanego współmałżonka	105
5.4. Mentalność Sambo	107
5.5. Huśtawka emocjonalna	108
5.6. Posłuszeństwo wobec autorytetu	111
5.7. Hiperuległość w grupach kultowych	113
5.8. Uwagi końcowe	115
ORIENTACJE SPOŁECZNE <i>Marzena Mazur</i>	117
Wstęp	117
6.1. Teoria gier	118
6.2. Orientacje społeczne	120
6.3. Czynniki wpływające na orientacje społeczne	121
6.3.1. Wpływ informacji o drugiej osobie	121
6.3.2. Możliwość komunikacji	122
6.3.3. Wpływ instrukcji	123
6.3.4. Sposób reprezentacji wyników	123
6.3.5. Liczba osób	123
6.4. Sposoby pomiaru orientacji społecznych	124
6.5. Podsumowanie	130
KONTROLA, PREFERENCJE KONTROLI, POSTAWY WOBEC PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH <i>Janusz Ł. Grzelak</i>	131

7.1. Kontrola bezpośrednia i pośrednia	131
7.2. Motywacyjne podstawy zachowań w sytuacjach współzależności społecznej	136
7.2.1. Orientacje społeczne	136
7.2.2. Współzależność jako relacje kontroli	137
7.2.3. Preferencje kontroli	138
7.3. Wyniki empiryczne	139
7.3.1. Osoby badane i pomiar	139
7.3.2. Wyniki	142
7.3.2.1. Relacje między preferencjami i poczuciem kontroli	142
7.3.2.2. Zachowanie i oczekiwania w sytuacji dylematu	142
7.3.2.3. Postawy polityczne	142
7.3.2.4. Wrażliwość na naruszanie dobra publicznego	144
7.4. Uwagi końcowe	146
BEZRADNOŚĆ SPOŁECZNA, BEZRADNOŚĆ WYUCZONA Irena Zinserling	149
8.1. Bezradność wyuczona: indywidualna czy społeczna?	149
8.1.1. Wyuczona bezradność indywidualna	149
8.1.2. Bezradność społeczna	150
8.2. Badania eksperymentalne	152
8.2.1. Osoby badane	152
8.2.2. Schemat i procedura eksperymentu	152
8.2.3. Pomiar deficytów	153
8.3. Wyniki	153
8.3.1. Skuteczność manipulacji eksperymentalnej	154
8.3.2. Deficyt wykonania	154
8.3.3. Deficyt emocjonalny	155
8.3.4. Deficyt motywacyjny	156
8.3.5. Trudności poznawcze	156
8.3.6. Czynniki społeczne	157
8.4. Dyskusja i wnioski	157
8.4.1. Na koniec kilka uwag metodologicznych	159
PERCEPCJA SPOŁECZNEGO KONSENSUSU, MYŚLENIE STEREOTYPOWE	
A SKŁONNOŚĆ DO UPRZEDZEŃ Mirosław Kofta	161
9.1. Wprowadzenie	161
9.2. Postrzegany konsensus a stereotypizacja	163
9.2.1. Percepcja konsensualności stereotypów wobec różnych grup	163
9.2.2. Związki korelacyjne między postrzeganym konsensem a stereotypizacją dla różnych grup	165
9.3. Postrzegany konsensus jako determinanta uprzedzeń	167

9.3.1. Korelacje konsensus – uprzedzenia	167
9.3.2. Postrzegany konsensus jako mediator związku stereotypy – uprzedzenia	169
9.4. Konsekwencje podważania konsensusu	171
9.4.1. Model teoretyczny	172
9.4.2. Konkluzje z trzech badań	179
9.5. Dyskusja	179
9.5.1. Mała vs. duża grupa własna a percepcja konsensusu	180
9.5.2. Czy podważanie konsensusu może nasilać stereotypizację? Nieco spekulacji . .	181
9.5.3. Uwagi końcowe	183

ZWIĄZKI POZNAWCZEJ INDYWIDUACJI Z EFEKTEM ASYMETRII W SPOSTRZEGANIU DYSTANSÓW JA – INNI JAKO MIARA STEREOTYPÓW

SPOŁECZNYCH <i>Marta Kamińska-Feldman</i>	185
10.1. Istota zjawiska asymetrii w porównaniach własnej osoby z innymi	185
10.2. Czym są stereotypy społeczne?	186
10.3. Efekt asymetrii w spostrzeganiu dystansów ja – inni jako miara stereotypów społecznych	187
10.4. Indywiduacja a efekt asymetrii jako miara stereotypów społecznych	189
10.5. Badanie własne	190
10.5.1. Materiał badawczy	192
10.5.2. Osoby badane i przebieg badania	194
10.5.3. Wyniki	195
10.5.4. Dyskusja	196
10.6. Refleksje końcowe	197

ORIENTACJE PROSPOŁECZNE A PREFEROWANIE WARTOŚCI (W KATEGORYZACJI SHALOMA SCHWARTZA) *Anna Szuster*

11.1. W poszukiwaniu źródeł zachowań prospołecznych	199
11.1.1. Pojęcie zachowań prospołecznych	199
11.1.2. Powiązanie interesu własnego z cudzym jako źródło wewnętrznych motywacji altruistycznych	200
11.1.3. Koncentracja na stanach i interesach cudzych jako źródło wewnętrznych motywacji altruistycznych	201
11.1.4. Orientacje endo- i egzocentryczne. Podstawowe kryteria klasyfikacji	202
11.1.5. Pomiar orientacji endocentrycznej i egzocentrycznej	204
11.1.6. Kontynuacja badań nad typami orientacji prospołecznej	205
11.2. Problematyka badań własnych: orientacje endo- vs. egzocentryczne a odmienne sposoby cenięcia świata	206
11.2.1. Model wartości Schwartz	207
11.2.1.1. Kwestionariusz Wartości. Prezentacja narzędzia	208

11.2.1.2. Prezentacja modelu	208
11.2.2. Orientacja endo- vs. egzocentryczna a struktura wartości	210
11.3. Podsumowanie	215

ROLA INTERAKCJI W WYJAŚNIANIU PERCEPCJI GRUP

SPOŁECZNYCH <i>Grzegorz Król, Dorota Król, Grażyna Wieczorkowska</i>	217
---	-----

12.1. Wprowadzenie	217
12.2. Konsekwencje różnych sposobów definiowania grup	218
12.3. Konsekwencje definiowania grup jako całości lub zespołu jednostek	220
12.4. Grupy jako jedności	221
12.5. Spostrzeganie jednostek a spostrzeganie grup	221
12.6. Pojęcie grupowości	223
12.7. Rola interakcji społecznych w poznaniu społecznym	225
12.8. Wymiary percepcji grup	225
12.9. Wyniki	227
12.10. Predyktory grupowości	229
12.11. Charakterystyka analizowanych wymiarów	232
12.12. Konkluzje	234

STYLE FUNKCJONOWANIA W GRUPIE ZADANIOWEJ *Joanna Czarnota-Bojarska* 239

13.1. Wprowadzenie	239
13.1.1. Styl funkcjonowania w grupie	240
13.1.2. Obserwacyjna samokontrola	241
13.2. Badania	242
13.2.1. Metoda	242
13.2.2. Wskaźniki	243
13.2.3. Wyniki	244
13.2.3.1. Zachowania w grupie a pozycja socjometryczna	244
13.2.3.2. Style funkcjonowania	244
13.2.3.3. Obserwacyjna samokontrola	247
13.3. Dyskusja	247

SZTUKA UKŁADANIA ANKIET EWALUACYJNYCH *Marcin Skład,*

<i>Grażyna Wieczorkowska</i>	249
14.1. Wprowadzenie	249
14.2. Model umysłu respondenta	250
14.3. Zasady konwersacji	252
14.4. Kontekst oceny	255
14.5. Sztuka formułowania pytań	260

14.6. Sztuka wyboru skali odpowiedzi	262
14.7. Zamiast zakończenia	266

SPECYFIKA NASTĘPSTW SKRAJNEGO STRESU – HISTORIA POGLĄDÓW

<i>Maja Lis-Turlejska</i>	267
15.1. Wprowadzenie	267
15.2. Wczesne obserwacje – opisy stanów potraumatycznych w literaturze pięknej i pamiętnikarskiej	269
15.3. Pierwsze obserwacje naukowe	270
15.3.1. Trauma jako bezpośrednia przyczyna zaburzeń	270
15.3.2. Przypisywanie źródeł organicznych zaburzeniom potraumatycznym	271
15.3.3. Podatność na sugestię i symulacja, predyspozycje i odszkodowania	272
15.4. Stanowisko Freuda wobec traumy	274
15.5. Obserwacje i leczenie żołnierzy amerykańskich podczas II wojny światowej	276
15.6. Pierwsze prace dotyczące byłych więźniów hitlerowskich obozów koncentracyjnych	277
15.7. Ocalałi z Holocaustu i amerykańscy weterani wojny wietnamskiej	278
15.8. Badania dotyczące innych traumatycznych zdarzeń	280
15.9. Zespół stresu pourazowego (PTSD)	281
15.10. Niektóre współczesne kierunki badań nad PTSD	284

ZAŁĄCZNIK I	287
ZAŁĄCZNIK II	291
BIBLIOGRAFIA	295
SŁOWNIK	323
SPIS TABEL I RYCIN	333
INDEKS RZECZOWY	337
INDEKS NAZWISK	341